

Historie péče o jedince se sluchovým postižením

Počátky vzdělávání

- Starověk – nízký sociální status (předsudky)
- antické Řecko – vada sluchu spojována s neschopností artikulovat, porucha jazyka (neznalost anatomie ucha)
- Aristoteles – „hluší méně vzdělavatelni než slepi“
- Platón – upozorňuje na dorozumívání jedinců se SP mezi sebou – tzv. posunky
- Středověk – období scholastiky – první pokusy vzdělávat jedince se SP (v důsledku plnění závazků církve) – nemožnost odepřít křesťanské učení
- výchova a vzdělávání jedinců se SP – mniši v kláštorech

Průkopníci vzdělávání neslyšících

■ Španělsko (16./17.stol.)

* *Pedro Ponce de Leon*

- neslyšící - *spontánní hlasové projevy*
- učil mluvit své žáky pomocí *hmatu a zraku*
- kresba, písmo, prstová abeceda

* *Manuel Ramirez de Carrión*

- písmo, prstová abeceda
- původně učitel pro slyšící

* *Juan Pablo Bonet*

- popsal Carriónovu metodu – *1.kniha o vyučování neslyšících*

Anglie (17.stol.)

■ **John Bulwer**

- odezírání, mluvená řeč

■ **John Wallis**

- zakladatel vědecké fonetiky

■ **Henry Baker**

- rozvíjení řeči na základě denních událostí, příhod doma i ve škole, atd.

■ **Thomas Braidwood**

- odezírání, mluvení

- **individuální vyučování – soukromé školy pro hluché**

■ Nizozemí (17./18.stol.)

* *Johann Conrad Amman*

- švýcarský lékař neutralizovaný v Holandsku
- **1692** – kniha : „*Surdus logens*“ – „*Mluvící hluchý*“
  - metoda, jak naučit mluvit hluchého od narození
- zabýval se **fonetikou**

- **vyučovací metoda** : 1. vytvořit hlas, 2. rozlišit hlas od neznělého výdechu, 3. cvičit samohlásky, 4. hlásku zapsat, 5. polosamohlásky (m,n, zadní n, r, l), 6. souhlásky
  - nácvik **odezírání** – nejdříve text přečíst
  - výstavba **souvislé řeči** – čtení, gramatika
  - zabýval se také nápravou vad řeči

■ Francie (18.stol)

* *Jacob Rodriguez Pereira*

- vliv Boneta, Ammana, ..., neslyšící sestra
- psal články do novin, ale své metody práce tajil
- využíval vibrací, **cvičil zbytky sluchu**, užíval sluchové trubice
- posunková řeč – pouze na začátku práce
- **jednoruční prstové abecedě** dal název :
daktylogie

- *R. Ernaud*
  - odmítal prstovou abecedu
  - stejně jako Pereira stavěl nácvik mluvené řeči na zážitcích svých žáků

- *Etienne Francois Déschamps*
  - stoupence metody mluvené

střední Evropa

* *16. a 17.stol.*

- málo zpráv o vyučování neslyšících

* *18.stol.*

- vliv osvícenství – povinné elementární vzdělávání všech dětí, u neslyšících stále individuální výchova
- **Německo** : *Ferdinand Arnoldi*
  - orální metoda s odezíráním
  - soukromá škola
- **české země** : *Karel Berger*
(později ředitel pražského ústavu)

Kolektivní vyučování – první ústavy

18.století

■ *Charles Michel de l'Épée – Francie*

- vzdělával chudé, předával vše nástupcům
  - měl vliv na Anglii, Dánsko, Itálii, Německo, atd.
  - **1769/1770** – *1.parižský ústav pro hluchoněmé*
(původně soukromý, od r.1791 státní)
  - **metoda** – kompenzace, základem je posunek
    - *tzv francouzská či manuální metoda*
....spory se S.Heinickem (orální metoda)
  - **cíl** : mluvená řeč – cestou k jejímu dosažení
písmo + prstová abeceda
  - „slyšet očima a vyjadřovat se živým hlasem“
    - jediná cesta, jak se zcela navrátit do společnosti

■ *Samuel Heinicke – Německo*

- působil především v Lipsku – ředitel školy pro neslyšící, zal. **r.1778** (*1.ústav pro neslyšící v Německu*)
  - **metoda německá či orální**
    - odmítá posunek a písmo **jako základnu**
  - vystupoval *proti l'Épée*
  - *chuťové vjemy* náhradou za sluch (tekutiny)
  - svou metodu tajil a neměl tak ani přímé následovníky

18. a 19. století – u nás

- *vídeňský ústav (1779)*
- *pražský ústav (1786)*
  - ředitel **Karel Berger**
  - základem soustavy posunků byly **přirozené posunky**, které přinášeli žáci
- *brněnská škola s internátem (1829)*
  - „**Moravsko-slezský ústav pro hluchoněmé**“
- 2.pol.19.stol. – stále více ústavů
- vychází několik *odborných časopisů*, konají se *konference učitelů a mezinárodní kongresy*

Milánský kongres (1880)

- *spor zastánců německé a francouzské metody*
- **vítěz** : **orální metoda**
  - hledali se pouze cesty, jak odstranit nebo zmírnit její nedostatky
- s odstupem času úvahy, zda nebyly závěry kongresu unáhlené

Georg Forchhammer (ředitel dánských škol)
– nesouhlasil s čistou orální metodou
- *man-orální systém + odezírání + písmo*

Viktor Urbantschitsch (Vídeň)
Friedrich Bezold (Mnichov)
- oba využívali *zbytků sluchu pro rozvoj řeči*

20.století - Československo

■ *Constantin Malisch*

„**materšská metoda**“ (Malischova metoda)
– odmítal čistě orální metodu
- *řeč* nepovažoval za činnost vědomou, ale *reflexní*, bezděčnou, *obsah je důležitější než forma*
- artikulační vyučování začíná celky, ne izolovanými hláskami – *čistě globální metoda*
- řeč j třeba rozvíjet *odezíráním, čtením, mluvením a psaním*

Vývoj po roce 1945

Raná péče

Velká Británie – MŠ v Manchesteru
- *ústní řeč a odezírání*, spolupráce rodičů, využívání zbytků sluchu

* **Irene Ewingová**
- zásady : co nejdříve začít
co nejdříve sluchadlo
využít moderní akustické pomůcky

* **Alexander Ewing**
- založil kliniku pro vady sluchu a řeči

Japonsko

- „televizní“ škola pro rodiče SP dětí, 1krát týdně, jak vést děti k mluvení, odezírání a jak je uvádět do akustického prostředí

USA

- korespondenční kurzy

Péče ve škole mateřské a základní

■ **ČSSR** – vliv sovětské pedagogiky
MŠ : daktylní řeč, odezírání, písemný záznam

ZŠ : nahrazení daktylní řeči mluvením

- **Německo**
  - také daktylní řeč v MŠ
  - převážně orální metoda
  - fonátor – přístroj pro přenos zesílených vibrací
- **Nizozemí**
  - soustavné vyučování mluvení od 4 let + individuální lekce
  - rozhovor matky s dítětem
- **USA – Northampton**
  - internátní škola s vyhraněným orálním programem
  - metoda syntetická a analytická
- * **Santa Ana v Kalifornii**
  - totální komunikace (60.léta 20.stol.)

další důležitá data :

■ 1880-1960

- *orální metoda* se používala téměř všude v Evropě (i na Moravě)
- v Čechách bylo její používání nařízeno až od 20.let 20.st.

■ 70.léta 20.stol.- totální komunikace

■ 1990 – ustanovení SPC

■ 1992/1993 – 3letý bakalářský obor na VŠ pro neslyšící

■ 1993 – počátek výzkumu znakového jazyka u nás

■ 1998 – zákon o znakové řeči

■ *bilingvální systém vzdělávání*

Ohluchlé, nedoslýchavé a neslyšící známé osobnosti

- **Ludwig van Beethoven** -těžká převodní nedoslýchavost
- **Karel Čapek** - převodní nedoslýchavost
- **Thomas Alva Edison**
  - těžce nedoslýchavý v důsledku svých pokusů
- **Victor Hugo** (nedoslýchavost ve stáří)

„Cožpak záleží ne hluchotě ucha, když slyší duše? Jediný skutečná a neléčitelná hluchota je hluchota ducha.“

Victor Hugo, 1845

- **Winston L.S. Churchil** (nedoslýchavost ve stáří)
- **Helena Kellová** – americká herečka, spisovatelka, filozofka, ohluchla a oslepla ve 2 letech
- **Hieronymus Lorm (Jindřich Landesman)** – brněnský básník a filozof. *Objevitel dotekové abecedy* pro hluchoslepé, která nese jeho jméno. V 15 letech *ohluchl, postupně i oslepl.*
- **Boris Masník**

- český grafik, kreslíř a animátor (Bratři v triku“)Ohluchl ve 2 letech po meningitidě.
- **Josef Václav Myslbek**
  - významný český sochař, trpěl chorobou sluchových nervů, která vedla k úplné hluchotě
- **Ronald Wilson Reagan**
  - filmový herec a americký prezident (nedoslýchavý)
- **Jean Jacques Rousseau**
  - francouzský filozof a spisovatel (tinnitus)
- **Bedřich Smetana**
  - ohluchl nejprve na jedno ucho, později i na druhé
- **Věra Strnadová**
  - ztratila sluch v 6 letech, autorka knih věnujících se problematice sluch.postižení
- **Jan Werich**
  - v pozdějším věku silně nedoslýchavý

Literatura:

- HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. a 2. díl.* Praha: Septima, 1997, 1998.
- POUL, J. *Nástin vývoje vyučování neslyšících.* Brno: Paido, 1996.
- PULDA, M. *Včasná sluchově řečová výchova malých sluchově postižených dětí.* Brno: MU, 2002